

3

30. JANUAR 2009
www.utdanningsnytt.no

UTDANNING

Fornøyd med nivå delt lærerutdanning

SIDE 12-17

> ASTRONOMITIPS > BARNA BORDAR BOKBÅTEN > BANE BRYTER OG BROBYGGER >

Kreativ matematikkundervisning i rommet med tema fra verdensdelen Oseania. Fra venstre studentene Jan Sverre Ludviksen, Rachel Våge Songe-Møller, Marius Dahl og Guro Storhaug. Ytterst til høyre matematikklærer Lisbet Karlsen.

**Mer pedagogi
og faglig fordy**

Utdanning > nr 3 / 30. januar 2009

TEMA.

Stortingsmeldingen om lærerutdanningen blir etter planen lagt fram 6. februar. Etter det Utdanning erfarer, foreslås det nivådelte allmennlærerutdanning, utvidet pedagogikkfag, mer faglig fordypning, bedre praksisopplæring, bedre oppfølging av nyutdannede og flere muligheter til å avslutte på mastergradsnivå.

Side 12-17 >

tk

poning

TEKST: Marianne Ruud, mr@utdanningsnytt.no

FOTO: Tom-Egil Jensen

Prøver ut nivådelt lærerutdanning

Høgskolen i Vestfold prøver ut en modell for nivådelt allmennlærerutdanning spisset mot trinn. Ett løp er rettet mot ungdomstrinnet og ett mot barnetrinnet. I begge utdanninger er pedagogikkfaget utvidet. Studentene får mer praksis og mer faglig fordypning. Med forsøket har høgskolen tjuvstartet med noen av forslagene i den kommende stortingsmeldingen.

► Den varslede stortingsmeldingen legger opp til å endre både lærerutdanningen og lærerrollen. Regjeringen kommer sannsynligvis til å foreslå en nivådelt allmennlærerutdanning, med ett løp rettet mot barnetrinnet og ett mot ungdomstrinnet. Samtidig legges det opp til en overlapping på mellomtrinnet. Utdanningen mot barnetrinnet rettes mot 1. til 7. trinn, mens utdanningen mot ungdomstrinnet rettes mot 5. til 10. trinn.

Høgskolen i Vestfold prøver nå ut en nivådelt allmennlærerutdanning. Men modellen for ungdomstrinnet skiller seg ut ved å rette seg mot 8. til 13. trinn. Det betyr at studentene får kompetanse til å undervise både i ungdomsskolen og i videregående opplæring. I tillegg kan de undervise fra 5. trinn i grunnskolen. Lærerutdanningen for barnetrinnet retter seg mot 1. til 7. trinn, slik stortingsmeldingen trolig legger opp til, men med ekstra mye praksis. Ved siden av veiledet praksis jobber studentene i en lønnet praksis som trainee i skolen. I begge utdanninger er pedagogikkfaget utvidet fra 30 til 60 studiepoeng.

– I tillegg til at vi legger opp til faglig fordypning spesielt rettet mot ungdomstrinnet i fag som matematikk og norsk, legger vi også vekt på kunnskaper om den ungdomsgruppa lærerne vil møte. Blant annet bruker vi det utvidete pedagogikkfaget, sier prosjektleder for ungdomstrinnsutdanningen, Matthias Øhra, til Utdanning. Vi møter ham og fire av ungdomstrinnsstudentene hans i kantina på høgskolen.

– Midt i blinken

Guro Storhaug og Marius Dahl har fullført ett og et halvt år. Rachel Våge Songe-Møller og Jan

Sverre Ludviksen har fullført et halvt år. Alle fire er strålende fornøyde:

– Vi er veldig motiverte for å jobbe på ungdomstrinnet. Derfor synes vi det er midt i blinken med en utdanning rettet mot denne aldersgruppa, sier Songe-Møller.

– Jeg synes det er bra at vi bruker digitale mapper og får jobbe kreativt, blant annet med å lage og klippe film, sier Ludviksen. Studentene har bærbare PC-er, og høgskolen har trådløst nettverk.

Også matematikkundervisningen er spesielt innrettet mot ungdomstrinnet. Matematikklærer Lisbet Karlsen tar oss med på ett av matematikkkommene. Rommet er inndelt i verdensdeler og har mye spesielt materiell. Det visuelle skal få opp interessen for realfag. Også i fagdidaktikk er studiet konsentrert om utfordringer for elever på ungdomstrinnet.

– Vi jobber prosessorientert. Det betyr at vi legger vekt på arbeidet underveis, ikke bare

sluttresultatet, forklarer Øhra.

Bedre og mer relevant praksisopplæring har vært et mål. Studentene har laget digitale undervisningsopplegg i matematikk som de har prøvd ut på elevene i praksis. Ved hjelp av et animasjonsprogram har de utarbeidet oppgaver med ulik vanskelighetsgrad. Tilpasset opplæring, klasseledelse, mobbing og psykisk helse er andre temaer studentene har jobbet med. Tre av de fire studentene planlegger å ta mastergrad. Songe-Møller har tenkt å fullføre den fireårige utdanningen først og ta mastergrad senere. For å kunne tilby varierte fagkombinasjoner er det utviklet et samarbeid mellom Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås og høgskolene i Vestfold, Østfold og Buskerud.

Ekstra praksis

Studentene som har valgt barnetrinnsutdanningen, har fått helt spesielle lokaler i den gamle Tollboden på kaia i Larvik. Forsøket startet opp i fjor høst. Studentene er godt fornøyde med muligheten til å ha ekstra praksis i skolen med lønn. Selv om dette ikke er veiledet praksis, får de god støtte både fra lærerne på høgskolen og fra kollegene på skolen.

– Vi har innsett at de fleste studentene jobber ved siden av studiene uansett. Derfor har vi tenkt at det er bedre at de skaffer seg erfaring fra arbeid i skolen enn at de jobber i en dagligvarebutikk, sier høgskolelektor Erik Eliassen. Han følger opp studentene hver uke, sammen med førstekonsulent Per Louis Haugen.

– Vi er blitt tatt veldig godt imot på praksisskolene, forteller de to tillitsvalgte studentene Lars Peter Østrem og Mia Morris Kjeldgaard Christensen.

Matthias Øhra er prosjektleder for ungdomstrinnsutdanningen.

– Fantastisk å få sitt eget hus med sjøutsikt, synes studentene Lars Peter Østrem og Mia Morris Kjeldgaard Christensen. Barnetrinnsutdanningen har fått ta over den gamle tollboden på brygga i Larvik. Høgskolelektor Erik Eliassen og førstekonsulent Per Louis Haugen holder egentlig til i Tønsberg, der resten av lærerutdanningen er lokalisert, men de er her for å følge opp studentene på filialen i Larvik hver uke.

– Gjennom traineeordningen får vi mer tilknytning til skolen, og vi har også vært med på foreldremøter og elevkonferanser. Jeg føler at vi blir bedre kjent med elevene og tryggere på oss selv gjennom mer praksis, sier Kjeldgaard Christensen.

Begge tar nå matematikk for barnetrinnet, og selv om de er ferske, kan de gjerne tenke seg å avslutte med mastergrad. Både Østrem og Kjeldgaard Christensen er vant til å arbeide med barn. Hun er aktiv fotballspiller og trener barn ved siden av. Han er skiinstruktør. Østrem spiller saksofon og piano og kan godt tenke seg å ta fordypning i musikk. Samtidig kan han tenke seg spesialpedagogikk etter å ha jobbet som assistent.

– En styrking av lærerutdanningen

– Stortingsmeldingen vil understreke betydningen av lærernes kompetanse, konkluderer Knut Patrick Hanevik, dekan på Høgskolen i Oslo og leder av Nasjonalt råd for lærerutdanning.

► – Tverrpolitisk er det stor enighet om viktigheten av lærernes faglige kunnskaper og om at lærerne på barnetrinnet har andre utfordringer enn lærerne på ungdomstrinnet. Politikerne ser også ut til å støtte et utvidet pedagogikkfag, et fagområde som har vært nedprioritert de siste årene, sier Hanevik.

Allmennlærerutdanningen har vært reformert en rekke ganger de siste årene, sist i 2003, og det første kullet etter denne reformen

ble uteksaminert i 2007. Mange av dem som arbeider med lærerutdanning på høgskolene, er derfor kritiske til nok en reform. Men Hanevik er positiv:

– Jeg vil berømme departementet for å ha medvirket til en åpen prosess. Sekretariatsleder Hanna Marit Jahr har vært lydhør for innspill fra oss som jobber i sektoren, og departementets folk har stilt opp på møter hele tiden. Dermed ser jeg ikke for meg de helt store overraskelsene når stortingsmeldingen kommer, sier Hanevik.

Han mener nivådeling, mer faglig fordypning og et utvidet pedagogikkfag er riktige grep.

– Lærerne har flere utfordringer enn bare faglig >

► - En styrking av lærerutdanningen

fordypning i fag som norsk og matematikk. De skal også ha fokus på rundt 20 andre temaer som digitale ferdigheter, den flerkulturelle skolen, tilpasset opplæring, klasseledelse, mobbing osv. Hvordan får dere plass til alt?

- Mange av temaene vil inngå i det nye pedagogikkfaget. I tillegg vil slike temaer også inngå i de ulike fagene. Vi tenker oss at noe tid frigjøres gjennom at vi konsentrerer oss om færre trinn i den nye nivådelte modellen. I tillegg skal studentene konsentrere seg om færre fag. Nå kreves det 60 studiepoeng i tilsettsfaget på ungdomstrinnet. Kanskje vil det bli krav om mer fordypning også på barnetrinnet, sier Hanevik.

- I et brev fra departementet til institusjonene blir dere bedt om å vurdere om dere skal tilby begge de nivådelte utdanningene. Dere skal også vurdere antall fag og fagområder, samt se på eksisterende og mulige framtidige masterstudier. Eventuelle samarbeidspartnere skal også vurderes. Hva gjøres med det?

- Dette arbeidet er institusjonene i gang med. Og for en gangs skyld har vi fått en lang

Knut Patrick Hanevik. Foto: Marianne Ruud

Stortingsmelding om lærerutdanning

> Stortingsmeldingen vil etter det Utdanning erfarer inneholde: Nivådelte allmennlærerutdanning rettet mot barnetrinnet (1. til 7. trinn) og ungdomstrinnet (5. til 10. trinn). Utvidet pedagogikkfag (fra 30 til 60 studiepoeng). Styrket praksisopplæring. Forslag om mer faglig fordypning og færre fag. Bedre oppfølging av nyutdannende med et mulig praksisår. En sertifiseringsordning skal vurderes. Et samarbeid mellom høyskoler og universiteter skal gi flere muligheter til faglig fordypning og mastergrader.

tidsfrist. Den er 1. juli.

For å sikre at lærerne både får tilstrekkelig faglig fordypning og forskningskompetanse, vil Utdanningsforbundet at alle lærerutdanningene skal være på mastergradsnivå. Dette synet får støtte både fra Pedagogstudentene, KS og en rekke andre organisasjoner. Også regjeringen vil at flere studenter skal få mulighet til å ta en lærerutdanning på mastergradsnivå. Men etter det Utdanning kjenner til, legges det ikke opp til å gjøre mastergradene obligatoriske. Det skal fremdeles være mulig for studentene å velge en fireårig allmennlærerutdanning.

De femårige lektorutdanningene på universitetene skal beholdes. Det samme gjelder praktisk-pedagogisk utdanning, faglærerutdanning og yrkesfaglærerutdanningen.

Bedre kvalitet på praksisopplæringen og et system for oppfølging av nyutdannede lærere, en form for praksisår, vil også kunne bli foreslått. Men praksisopplæringen i studietiden ser ikke ut til å bli utvidet. En sertifiseringsordning skal debatteres videre.

- Jeg reiser snart på en studiereise til Skottland for å se nærmere på sertifiseringsordningen, men vi har ikke trukket noen konklusjon verken på høyskolen eller i rådet, sier Hanevik.

Om traineeordningen sier han at han i stedet ønsker at studentene får mer veiledet praksis.

Vil ha mastergrader

- Nå har også KS støttet oss i ønsket om profesjonsrettede mastergrader i allmennlærerutdanningen, så dette må ligge i stortingsmeldingen, mener Helga Hjetland, leder i Utdanningsforbundet.

► Hun er også glad for et utvidet pedagogikkfag, løftet om bedre praksisopplæring og tettere oppfølging av nyutdannede. Hun mener en mentorordning kan bidra til å hindre at overgangen fra utdanning til yrkesliv blir for brå.

Nivådeling var Norsk Lærerlag i sin tid kritisk til. Men Utdanningsforbundets sentralstyre stiller seg nå samlet bak forslaget om en nivådeling med overlappning på mellomtrinnet.

- Jeg håper stortingsmeldingen også følger opp forslagene til arbeidsgruppa nedsatt av Nasjonalt råd for lærerutdanning. De foreslår et profesjonsrettet pedagogikkfag som blir sammenbindene og praktisk, ikke bare en akademisk disiplin, sier hun.

Hjetland synes det er viktig at regjeringen

Mer faglig fordypning

Kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell bekrefter at stortingsmeldingen vil inneholde forslag om nivådelt allmennlærerutdanning mer faglig fordypning og et utvidet pedagogikkfag. Men ellers er han forsiktig med å røpe detaljer i meldingen før den legges fram.

► I den nye forskriften til opplæringsloven kreves det at alle lærere som tilsettes i fagene norsk, matematikk og engelsk på ungdomstrinnet må ha minst ett års fordypning (60 studiepoeng) i tilsettsfaget sitt. Kravet gjaldt fra 1. august 2008.

Da Solhjell i et intervju med NRK sa at han også kan tenke seg å vurdere spesialkompetanse i fag for lærere på barnetrinnet, ble Utdanningsforbundets leder Helga Hjetland bekymret:

- Elevene vil måtte skifte lærere for ofte, og lærerne kan få for små stillingshjemler. Da får vi en mindre bra skolehverdag for alle, sa Helga Hjetland.

«Grunnen til at jeg ser på kompetansekrav for lærerne, er at vi vet at rundt 40 prosent av

går inn for å beholde de ulike lærerutdanningene. Hun vil at det skal være mange veier inn i yrket. Hun mener det må diskuteres videre i hvor stor grad det skal kreves faglig fordypning i fag. Men hun er opptatt av at de minste barna har en klasselærer som gir dem stabile rammer. Derfor advarer hun mot for mye fagspesialisering på barnetrinnet. Kompetansekrav i fag som kunst og håndverk og musikk er hun gjerne med på å diskutere. Hun vil at lærerne også skal ha mulighet til å fordype seg i disse fagområdene.

Hjetland mener pedagogikkfaget må gi rom for temaer som tilpasset opplæring, klasseledelse, mobbing og andre temaer, men advarer mot å putte inn for mange.

Ine Marie Eriksen Søreide (H), leder i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, synes det er fint at lærerstudentene skal få mulighet til å avslutte med mastergrad, men hun mener en endring av innholdet i den fireårige utdanningen er viktigere enn en utvidelse til fem år.

Høgskolelektor Elise Klavness underviser i didaktikk. Studentene Benedicte Larsen og Guro Jørgensen lærer seg begynnermetodene i matematikk. Her er det fokus både på fordypning og på grunnleggende ferdigheter.

lærerne i Norge underviser i fag de ikke har formell kompetanse i. Samtidig vet vi at formell og annen kompetanse spiller en rolle. Ta fag som matematikk eller kunst og håndverk; i disse fagene trengs det store kunnskaper om det en skal lære bort», skriver Solhjell på bloggen sin.

– Forstår du Hjetlands synspunkt?
– For de minste barna er den personlige og sosiale kontakten med læreren viktig. Jeg kan også skjønne at rektorer kan få problemer med å sette sammen lærerstillinger. Men lærerne på barnetrinnet har andre faglige utfordringer enn på ungdomstrinnet. Det kan være lese- og skriveopplæring eller begynneropplæring i matematikk. Dette krever også spesiell kompetanse, sier Solhjell.

– Ser vi på studieintensiteten, viser det seg at de fire studieårene utgjør omtrent tre. Derfor mener vi at man nå først må gjøre noe med innholdet i den fireårige. Høyre har hele tiden stilt seg bak forslaget om nivådeling og mer faglig fordypning. Ser vi på elevenes resultater, viser de at dette er et helt nødvendig grep, sier Eriksen Søreide.

Men hun understreker at det gjenstår å se hvor godt institusjonene selv følger opp:

– Etter at NOKUTs evaluering kom, har det ikke skjedd særlig mye. De siste to og et halvt år har alle bare ventet på stortingsmeldingen. Men i evalueringen kom det klart fram at institusjonene har mye å ta tak i selv, blant annet altfor dårlig ledelse, sier hun.

Odd Einar Dørum, Venstres utdanningspolitiske talsmann, vil ha en femårig lærerutdanning.

– Vi skal nå iverksette en utdanning for framtida. Da må vi ha en femårig utdanning. Vi har nå sagt at vi ønsker både mer faglig for-

Pedagogikkfaget

Men han understreker at regjeringen foreløpig bare vurderer om det bør stilles krav til faglig kompetanse for alle lærere som underviser i grunnskolen.

– Vi vil vurdere krav i alle fag på alle trinn, men det er mest aktuelt på ungdomstrinnet.

– På ungdomstrinnet kreves det nå 60 poeng i tilsetningsfaget, men når en lærer er tilsatt, kan vedkommende fremdeles undervise i fag han eller hun ikke har fordypning i.

– Det er riktig. Men i stortingsmeldingen signaliserer vi i hvilken retning vi ønsker å gå. Samtidig innser vi at vi ikke kan innføre tilsetningskrav med tilbakevirkende kraft.

– Kan dere bote på dette gjennom det varige sys-

temet for etter- og videreutdanning som ble etablert i oktober 2008?

– Til en viss grad kan vi det. Men når vi setter i gang så omfattende etter- og videreutdanning, må vi også sørge for kvalifiserte vikarer. Derfor vil dette ta tid, sier Solhjell.
– Dere lover å styrke pedagogikkfaget. Betyr det en økning fra 30 til 60 studiepoeng?
– Pedagogikkfaget skal styrkes. Mer vil jeg ikke si foreløpig.
– I tillegg til fag skal lærerne kunne noe om tilpasset opplæring, mobbing, den flerkulturelle skolen, digital kompetanse, klasseledelse osv. Hvordan blir det plass?
– Vi må passe på at vi ikke overfyller den nye allmennlærerutdanningen. Den må gi plass til faglig fordypning. Lærerne skal ikke erstatte skolehelsetjenesten eller all spesialpedagogisk kompetanse. Derfor har jeg tatt til orde for andre yrkesgrupper i skolen.

– Bedre praksisopplæring har blitt etterlyst i en årrekke. Hva gjør dere med det?
– Det må bli bedre kvalitet på veiledningen og bedre samarbeid mellom høgskolene og praksisskolene. Vi må også få til en bedre veiledning av nyutdannede. Alt dette for å unngå praksissjokket. I dag er det altfor mange lærere som slutter i løpet av de første årene. Det er meningsløst å utdanne lærere som forsvinner til andre yrker når rekrutteringsbehovet er stort.

– Utdanningsforbundet ønsker at alle lærerutdanninger skal være på mastergradsnivå. Men dere velger å beholde også den fireårige allmennlærerutdanningen. Hvorfor?
– Det kan jeg ikke kommentere.
– Men flere lærere med en femårig utdanning er bra? Og flere lærere med mastergrader?
– Flere lærere med mastergrader er bra. Fireårig og femårig lærerutdanning er også bra, sier statsråden og forsøker et pokerfjes, mens VG venter på å få spørre ham om sjakk er en idrett.

dypning, bedre praksisopplæring og et utvidet pedagogikkfag. Skal vi få plass til alt dette, må utdanningen bli femårig. Det har Venstre ment hele tiden, sier Dørum. Han vil også ha et langt større budsjett for etter- og videreutdanning.

– Jeg vil berømme regjeringen for å ha sagt A og B med etter- og videreutdanningsordningen. Men nå må de lære seg resten av alfabetet. Med det tempoet regjeringen legger opp til nå, vil det ta 32 år å få videreutdannet alle, sier Dørum. Han mener etter- og videreutdanning bør være obligatorisk for alle som skal arbeide i skolen.

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet vil også ha lærerutdanning på mastergradsnivå. De synes nivådeling kan være fornuftig, men ønsker seg en litt annen modell enn det regjeringen ser ut til å foreslå.

– Vi vil at de to første årene skal være felles, som i dag, og at spesialiseringen mot trinn skal skje de siste to årene, sier nestleder Stine Christensen Holtet.

– Vi må passe på at vi ikke overfyller den nye allmennlærerutdanningen. Den må gi plass til faglig fordypning. Lærerne skal ikke erstatte skolehelsetjenesten eller all spesialpedagogisk kompetanse. Derfor har jeg tatt til orde for andre yrkesgrupper i skolen.

Praksis

– Bedre praksisopplæring har blitt etterlyst i en årrekke. Hva gjør dere med det?

– Det må bli bedre kvalitet på veiledningen og bedre samarbeid mellom høgskolene og praksisskolene. Vi må også få til en bedre veiledning av nyutdannede. Alt dette for å unngå praksissjokket. I dag er det altfor mange lærere som slutter i løpet av de første årene. Det er meningsløst å utdanne lærere som forsvinner til andre yrker når rekrutteringsbehovet er stort.

– Utdanningsforbundet ønsker at alle lærerutdanninger skal være på mastergradsnivå. Men dere velger å beholde også den fireårige allmennlærerutdanningen. Hvorfor?

– Det kan jeg ikke kommentere.
– Men flere lærere med en femårig utdanning er bra? Og flere lærere med mastergrader?

– Flere lærere med mastergrader er bra. Fireårig og femårig lærerutdanning er også bra, sier statsråden og forsøker et pokerfjes, mens VG venter på å få spørre ham om sjakk er en idrett.